

АКТУАЛІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

©2021 ЮХНОВ Б. Ю., КОРСАКОВ Д. О., ЮХМАН Я. В.

УДК 330.3
JEL: C38; O11; O33; O39

Юхнов Б. Ю., Корсаков Д. О., Юхман Я. В. Актуалізація використання кластерної моделі в інноваційному розвитку економіки України

На жаль, однією з головних проблем економіки України є нездатність держави сконцентрувати наявні ресурси на головних, перспективних напрямках і залучити до цього процесу українській бізнес, як великий, так і середній з малим. Тому створення та розвиток кластерів як елементу інноваційної моделі є необхідним, а дослідження питання їхнього функціонування достатньо актуальним. Мета статті полягає в подальшому дослідженні процесів кластеризації в Україні. Зроблено спробу, спираючись на теоретичні основи розвитку інноваційних процесів, а також виходячи зі світового та вітчизняного досвіду утворення та розвитку кластерів, дати власне бачення сутності та класифікації кластерів, визначити їхні пріоритетні для української економіки види, запропонувати певні кластерні стратегії та критерії оцінки ефективності функціонування кластерних утворень. Результатами дослідження стало таке. По-перше, запропоновано авторське визначення кластера як добровільного об'єднання географічно сконцентрованих, самостійних суб'єктів господарювання та органів державної влади без утворення окремої юридичної особи для спільної діяльності у сфері підприємництва задля більш ефективного використання ресурсів і стимулювання інноваційного розвитку. По-друге, на основі цього визначення розроблено відповідну класифікацію кластерів. По-третє, запропоновано послідовність формування інноваційного кластера, яка повинна складатися з кількох етапів: виникнення ідеї кластера й обґрунтування необхідності його створення; визначення території для створення кластера на основі оцінки його конкурентного потенціалу; формування системи управління кластером; оцінка ефективності його функціонування. При цьому рекомендовано конкретні дії, які необхідно здійснити на кожному етапі. По-четверте, надані оцінки ефективності функціонування кластера за умов використання певних показників.

Ключові слова: інноваційний розвиток, кластер, класифікація кластерів, етапи формування кластерів, показники ефективності функціонування кластерів.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-63-69>

Табл.: 1. **Бібл.:** 18.

Юхнов Борис Юрійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту, Українська інженерно-педагогічна академія (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

E-mail: boris_yukhnov@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8463-1744>

Scopus Author ID: 57221963812

Корсаков Дмитро Олексійович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту, Українська інженерно-педагогічна академія (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

E-mail: korsaks1789@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5223-7286>

Юхман Ярина Василівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки підприємства та інвестицій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: yaryna2003@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3535-731X>

UDC 330.3
JEL: C38; O11; O33; O39

Yukhnov B. Yu., Korsakov D. O., Yuhman Ya. V. Actualization of the Use of the Cluster Model in the Innovative Development of the Economy of Ukraine
Unfortunately, one of the main problems of the Ukrainian economy is the State's inability to concentrate available resources on the main, promising directions and involve Ukrainian businesses, both large and medium-sized, into this process. Therefore, the creation and development of clusters as an element of an innovative model is necessary, and the study of the issue of their functioning is quite relevant. The article is aimed at further studying the processes of clustering in Ukraine. An attempt was made, based on the theoretical basis for the development of innovative processes, as well as coming from the worldwide and domestic experience of cluster formation and development, to give an own vision of the essence and classification of clusters, to determine their priority types for the Ukrainian economy, to offer certain cluster strategies and criteria for evaluating the efficiency of cluster formations. The results of the study are presented as follows. First, the authors' own definition of the cluster as a voluntary association of geographically concentrated, independent economic entities and public authorities without the formation of a separate legal entity for joint activities in the field of entrepreneurship for the more effective use of resources and stimulation of innovative development is proposed. Secondly, on the basis of this definition, an appropriate classification of clusters has been developed. Thirdly, the order of formation of an innovative cluster is suggested, which should consist of several stages: emergence of the idea of the cluster and substantiation of the need to create it; defining the territory for the creation of the cluster based on the assessment of its competitive potential; formation of cluster management system; evaluation of the efficiency of its performance. At this, specific actions are recommended that must be taken at each stage. Fourth, assessments of the effectiveness of the cluster functioning under the conditions of using certain indicators are provided.

Keywords: innovative development, cluster, clusters classification, cluster formation stages, cluster performance efficiency indicators.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 18.

Yukhnov Boris Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Management, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (16 Universytetska Str., Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: boris_yukhnov@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8463-1744>

Scopus Author ID: 57221963812

Korsakov Dmytro O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics and Management, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (16 Universytetska Str., Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: korsaks1789@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5223-7286>

Yukhman Yaryna V. – PhD (Economics), Senior Lecturer of the Department of Economics and Business Investment, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: yaryna2003@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3535-731X>

У сучасній світовій економіці домінування інноваційної моделі розвитку ні в кого не викликає сумніву, бо це чи не єдиний шлях перемоги в шаленій конкуренції за симпатії споживача. Українські виробники теж замислюються над стратегічними перевагами, що надає використання цієї моделі. Таким чином, у державі повільно, але впевнено формується системне уявлення про необхідність використання різноманітних шляхів інноваційного розвитку, спираючись також і на певний світовий досвід.

Одним із елементів інноваційної моделі розвитку можуть виступати кластери як галузеві, територіальні та добровільні об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями й органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції та сприяння економічному розвитку регіону.

На жаль, однією з головних проблем економіки України є нездатність держави сконцентрувати наявні ресурси на головних і перспективних напрямках і залучити до цього процесу українській бізнес – як великий, так і середній з малим. Тому створення та розвиток кластерів як елементу інноваційної моделі є необхідним, а дослідження питання їхнього функціонування достатньо актуальним.

Теоретичні основи створення та функціонування кластерів були закладені наприкінці XIX століття А. Маршаллом, який, розглядаючи особливості промислових регіонів, відзначив тенденцію до концентрації спеціалізованих компаній у них [1, с. 176–189], а термін «кластер» вперше був застосований професором Гарвардської школи бізнесу (США) М. Портером у 80-ті роки XX сторіччя. У своїх дослідженнях він звернув увагу на те, що найбільш конкурентоспроможні в міжнародних масштабах фірми однієї галузі зазвичай не безсистемно розкидані по різних країнах, а мають властивість концентруватися в одній і тій самій країні, а деколи навіть в одному і тому ж регіоні країни. Цей факт пояснюється тим, що одна або декілька фірм, які досягають конкурентоспроможності на світовому ринку, поширюють свій вплив на найближче оточення: постачальників, споживачів

і конкурентів. Своєю чергою, успіхи оточення позитивно впливають на подальше зростання конкурентоспроможності даної компанії. У результаті формується «кластер» – група географічно сконцентрованих фірм і пов'язаних з ними організацій, які діють у певній сфері, характеризуються спільною діяльністю та взаємодіють одна з одною [2, с. 207].

Проблемам, що пов'язані з принципами функціонування кластерів, приділяється увага і багатьма іншими зарубіжними та вітчизняними дослідниками, серед яких можна виділити М. Енрайта, А. Ісаксена, С. Розенфельда, В. В. Білик, Р. С. Білик, В. М. Гейця, О. А. Задою, В. П. Ільчук, В. В. Прохорову, С. І. Соколенко, В. В. Томареву-Патлахову [3–16]. В їхніх наукових працях, що присвячені аналізу кластеризації, наведено теоретичне обґрунтування необхідності створення кластерів, розкрито механізм їхнього функціонування, досліджено світовий досвід і перспективи розвитку кластерних утворень. Але, незважаючи на існуючий багатий теоретичний матеріал і практичний досвід, потребує подальшого дослідження та вирішення значна кількість проблем кластерної політики на загальноекономічному, галузевому та регіональному рівнях.

Метою даної статті є подальше дослідження процесів кластеризації в Україні. Спираючись на теоретичні основи розвитку інноваційних процесів, а також виходячи зі світового та вітчизняного досвіду створення та розвитку кластерів, у даній статті зроблено спробу дати власне бачення сутності та класифікації кластерів, визначити їхні пріоритетні для української економіки види, запропонувати певні кластерні стратегії та критерії оцінки ефективності функціонування кластерних утворень.

Незважаючи на те, що М. Портером було дано узагальнене трактування поняття «кластер», різні дослідники намагаються (і цілком справедливо) внести свої уточнення в його визначення. Аналізуючи різноманітні трактування кластера, можна зробити висновок, що головною ідеєю кластерної моделі є створення в конкурентному середовищі коопераційних зв'язків між фірмами-виробниками,

постачальниками, підрядниками, а також між науковими, науково-дослідними та фінансово-кредитними закладами. Компанії – учасники кластера, з одного боку, конкурують між собою, а з іншого – спільно працюють над пошуком нових шляхів вирішення різноманітних проблем (упровадження інновацій, постачання ресурсів, доступ до нових ринків збуту тощо). Таким чином, у межах кластера своєрідно сполучаються конкуренція і кооперація та досягається синергетичний ефект.

Синергію в кластеризації, за думкою Прохорової В. В., взагалі «слід розглядати як бізнес-можливість до покращення використання ресурсів, що забезпечує міжсекторальний, багатосторонній обмін ресурсами, знаннями та інноваціями» [14, с. 161].

Зурахуванням цього пропонується таке визначення: *кластер – це добровільне об'єднання географічно сконцентрованих, самостійних суб'єктів господарювання й органів державної влади без утворення окремої юридичної особи для спільної діяльності у сфері підприємництва задля більш ефективного використання ресурсів і стимулювання інноваційного розвитку.*

Треба зазначити, що саме інноваційність є ключовою ознакою кластерів і може служити критерієм їхньої класифікації. За цим критерієм можна виділити такі види кластерів (табл. 1).

Ця класифікація витікає, перш за все, зі світового досвіду кластерного розвитку. І хоча він не є однорідним у різних країнах, але виходячи, наприклад, з європейської кластерної практики, можна стверджувати про наявність та економічну доцільність створення та функціонування таких видів кластерів.

В Європі, за словами генерального директора АППАУ (Асоціації підприємств промислової автоматизації України) Олександра Юрчака, налічується близько трьох тисяч кластерів, які покривають приблизно 40% робочих місць та 55% фондів зарплат в ЄС [17]. За його ж словами, системні ефекти кластерного розвитку полягають у такому:

- 1) кластери концентрують економічну діяльність у межах «промислових блоків», що є «зв'язаними» ланцюгами співпраці. Така форма дає змогу виявляти пробіли в ланцюгах і заповнювати їх, генеруючи при цьому побічні потоки знань;
- 2) кластер розширює ринок. Співпраця між фірмами, яка зумовлює зростання віддачі від масштабу, сприяє проникненню фірм у нові сегменти.

Розвиток відносин між учасниками кластерів сприяє зростанню конкурентних переваг за рахунок здійснення спільних досліджень і розробок, що генерують колективну ефективність.

Кластер генерує нові ланцюги доданої вартості за рахунок перехресних зв'язків між фірмами, що примножує кількість промислових вузлів і створює стійкість усієї мережевої системи.

Кластер створює системні синергетичні ефекти, сприяє промисловій «ланцюговій реакції», коли один кластер успішно функціонує та примножує результати діяльності інших кластерів [17].

На жаль, Україна в цьому відношенні суттєво відстає від багатьох країн. В українському законодавстві є кілька десятків законодавчих і нормативно-правових актів, в яких згадуються кластери. Проте жодного законодавчого чи нормативно-правового

Таблиця 1

Класифікація кластерів за ознакою «інноваційність»

№ з/п	Види кластерів	Характерні особливості
1	Побудовані на створенні інноваційних технологій	Господарюючі суб'єкти, які входять до них, займаються розробкою та впровадженням інновацій. Притаманні різним галузям економіки, але значною мірою властиві виробничим компаніям
2	Спеціалізовані на постачанні	Утворюються фірмами з великими дослідницькими витратами, коли увага приділяється продуктовим інноваціям і взаємозв'язкам зі споживачами. Характерні для компаній, що виготовляють специфічні товари (наприклад, програмне забезпечення)
3	Побудовані на знаннях	Утворюються навколо провідних науково-дослідних закладів регіону або держави, найчастіше у фармацевтичній, хімічній промисловості, а також у літакобудуванні
4	Залежні від постачальників	Мають форму компаній, інноваційна діяльність яких залежить насамперед від здатності співпрацювати з розробниками інноваційних товарів чи технологій. Зустрічаються в сільському та лісовому господарстві
5	Побудовані на інформації	Характерні для компаній, що оперують складними системами перетворення інформації з метою надання спеціалізованих послуг клієнтам (фінансова та видавнича сфери, туристична галузь тощо)

Джерело: авторська розробка.

акта, де кластерний розвиток був би об'єктом державного регулювання, досі не прийнято. Насамперед це стосується питання послідовності формування інноваційного кластера. На думку авторів, цей процес повинен складатися з кількох етапів:

- ✦ виникнення ідеї кластера й обґрунтування необхідності його створення;
- ✦ визначення території для створення кластера на основі оцінки його конкурентного потенціалу;
- ✦ формування системи управління кластером;
- ✦ оцінка ефективності його функціонування.

Для більш детального аналізу цих етапів доцільно розглянути кожний з них окремо.

На *першому етапі* необхідно визначити цілі створення та масштаби діяльності інноваційного кластера. Цілями створення такого кластера можуть бути:

- ✦ підвищення конкурентоспроможності певної галузі шляхом розвитку її інноваційного потенціалу;
- ✦ покращення інвестиційної привабливості галузі;
- ✦ збільшення внеску продукції галузі у валовий національний продукт;
- ✦ зростання зайнятості за рахунок нових робочих місць;
- ✦ розширення податкової бази.

Масштаби діяльності інноваційного кластера можуть охоплювати район, місто, область або країну в цілому. Цікава в цьому плані пропозиція Прохорової В. В. розглядати питання формування кластерів на декількох рівнях та охоплювати «...мегарівень – наднаціональний, через законодавчу, фінансову й стратегічну підтримку; макрорівень – рівень національних потреб, державні пріоритети щодо стимулювання певних галузей або рівня інновацій; мезорівень – регіональний рівень, утворюючи не тільки регіональні кластери, а й транскордонні кластерні структури, що володіють більшою критичною масою й ефективністю, ніж національні кластери; мікрорівень – співпраця та координація безпосередньо на рівні окремих підприємств, що є частиною визначення інноваційного промислового кластера як стратегічної основи системоутворюючих елементів безпеки розвитку підприємства» [13].

Другий етап передбачає проведення досліджень для визначення конкурентного потенціалу регіону в певній галузі. Для цього здійснюють кількісний аналіз конкурентної сталості (тобто встановлюють ринкову позицію галузі регіону) та якісний аналіз наявності та складу ресурсної бази (тобто умов конкурентної сталості). Кількісний аналіз полягає у визначенні показників, які відображають конкурентну сталість галузі в регіоні та потенціал її кластеризації: коефіцієнта локалізації, коефіцієнта виробництва продукції на душу населення та коефіцієнта

спеціалізації регіону. Якщо розраховані показники перевищують або дорівнюють одиниці, то ця галузь виступає як галузь ринкової спеціалізації та створення в ній кластера є можливим. Якісний аналіз передбачає визначення наявності та складу ресурсної бази, необхідної для забезпечення конкурентоспроможності регіону в певній галузі. Його результати формуються на основі дослідження комплексу умов: факторів виробництва, попиту на продукцію на внутрішньому ринку, конкурентоздатності галузей-постачальників або інших супутніх галузей у даному регіоні.

На *третьому етапі* здійснюється розробка стратегії кластера, визначаються джерела та обсяги фінансових ресурсів, а також можливі варіанти державної та регіональної підтримки. Розробка стратегії інноваційного кластера потрібна для реалізації його учасниками їхніх конкурентних переваг. Кожному етапу життєвого циклу кластера відповідає певна стратегія:

- ✦ *етапу створення* – проектна стратегія (включає постійне планування цільових програм, які реалізують учасники кластера);
- ✦ *етапу становлення* – процесна стратегія (відображає заплановані в межах кластера процеси);
- ✦ *етапу стабільного функціонування* – об'єктна стратегія (передбачає певний рівень менеджменту учасників, ступінь їхньої взаємної довіри, готовність до розкриття стратегічної інформації);
- ✦ *етапу розвинутого функціонування* – стратегія середовища (визначає формування норм, правил, традицій, що регламентують поведінку учасників кластера).

Кожна з цих стратегій повинна включати: стратегію поведінки на ринку товарів, стратегію поведінки на ринку факторів виробництва, стратегію вибору й оновлення технологій, інтеграційну стратегію (поведінку у сфері злиття, поділу, поглинання), фінансово-інвестиційну, соціальну, управлінську стратегії, стратегію формування корпоративного менталітету, когнітивну стратегію (набування, створення, акумуляцію та зберігання знань), створюючи, таким чином, стратегію кластера.

Серед найбільш суттєвих статей витрат на діяльність кластера слід виділити витрати: на створення кластера, на розвиток інфраструктури та її підтримку, на окремі проекти та програми. Джерелами фінансування інноваційного кластера можуть бути власні або залучені кошти, кошти державних чи місцевих бюджетів, кошти венчурних фондів, гранти міжнародних організацій тощо.

На *четвертому етапі* проводиться оцінка ефективності функціонування інноваційного кластера. Така оцінка можлива за умов комплексного використання сукупності взаємопов'язаних і узгоджених критеріїв:

- ✦ *економічних* (продуктивність праці, фондовіддача, матеріаломісткість, ефективність використання виробничих витрат, інтегральний показник економічної ефективності діяльності кластера);
- ✦ *соціальних* (показники зростання кількості зайнятих, рівня освіти та кваліфікації працівників, збільшення заробітної плати);
- ✦ *екологічних* (показники зниження викидів шкідливих речовин, обсягів використання чистої води, збереження якості водних ресурсів, екосистем та їхньої біологічної різноманітності, зниження розміру еколого-економічних збитків та ін.).

При оцінці ефективності функціонування кластера можуть використовуватися такі показники:

- ✦ *якісні та кількісні* (визначення критеріїв оцінки та показників ефективності виробничих процесів);
- ✦ *екстенсивні* (зростання чисельності працюючих, подовження робочого дня, кількісне збільшення застарілої техніки);
- ✦ *інтенсивні* (продуктивність праці, наукова організація виробництва, підвищення якості продукції, режим економії);
- ✦ *специфічні* (параметри, які обґрунтовані регіональним розміщенням, галузевою специфікою й організаційною будовою кластера).

Економічна сутність ефективності кластера полягає в тому, щоб при комплексному підході на кожну одиницю витрат був більш суттєвий приріст прибутку, ніж при функціонуванні кожного підприємства окремо.

Незважаючи на всі труднощі, в Україні діють близько 50 кластерних ініціатив, а зареєстрованих кластерних організацій на кінець 2020 р. було 30, серед яких значну частку склали ІТ-кластери (31%), кластери у сфері АПК (16%) і деревообробки та меблевої промисловості (13%). Найбільш розвинутими та масовими є ІТ-кластери, серед яких за рівнем організації та масштабами діяльності виділяються Львівський і Харківський ІТ-кластери. Серед промислових кластерів відомими є кластери автомобільної галузі «Закарпаття», Херсонський бізнес-кластер (інжиніринг) і меблевий кластер Рівненщини [17].

Утім, уже зараз в Україні є достатня кількість людей та організацій, які розуміються на темі та ініціюють формалізацію кластерів. Серед них – проактивні підприємства (Міжрегіональний промисловий кластер Eastern Food Technology plus та Львівський ІТ-кластер), бізнес-асоціації (Асоціація підприємств промислової автоматизації України) [17]. Цікавим є досвід функціонування з 2017 р. Харківського кластера легкої промисловості та дизайну, куди входять 14 організацій, одна половина з яких представляє виробників одягу, а інша – навчальні заклади відпо-

відного профілю (куди, до речі, входить й Українська інженерно-педагогічна академія). Як підкреслює виконавчий директор цього кластера Олег Єгоров, «кластеризація дає можливість скорочення собівартості продукції за рахунок спільної закупівлі сировини, проведення спільних маркетингових досліджень, більш вільного доступу до технологій, постачальників, кваліфікованої робочої сили, інформації, бізнес-послуг тощо. В кінцевому підсумку це приводить до збільшення прибутку, дозволяючи компаніям використовувати взаємодоповнюючі навички, що дає можливість залучати інвестиції та брати участь в більш великих угодах, в яких індивідуальні компанії не конкурентоспроможні. За рахунок об'єднання спрощується шлях і оптимізується бюджет, необхідний для виходу на локальні і зовнішні ринки» [18].

ВИСНОВКИ

Інтерес до кластерів як варіанта інноваційної моделі розвитку, як свідчить вітчизняний і світовий досвід, з'явився тому, що в результаті активної взаємодії підприємств – лідерів кластера з іншими суб'єктами ринку – постачальниками, конкурентами, споживачами – виникає синергетичний, тобто додатковий, ефект. Саме такого ефекту потребує економіка нашої країни.

Підприємці разом із науковцями бачать вигоду від розвитку кластерів і намагаються їх розвивати. Тепер справа залишилась за державою, яка повинна законодавчо врегулювати функціонування кластерів, надати їм певні пільги в кредитуванні й оподаткуванні. Так роблять у тих державах, де бажають сприяти розвитку якоїсь галузі або сфери діяльності. Питання підвищення конкурентоспроможності є одним із найактуальніших для України, а кластеризація – один зі шляхів розвитку економіки та підтримки її на належному рівні в системі світових господарських відносин. Тому формування інноваційних кластерів у різних галузях буде мати велике соціальне й економічне значення як для регіональної, так і для національної економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Маршалл А. Принципы экономической науки: в 3-х т. М.: Прогресс, 1993. Т. 1. С. 176–189.
2. Портер М. Международная конкуренция / пер. с англ.; под ред. и с предисл. В. Д. Щетинина. М.: Международные отношения, 1993. 896 с.
3. Enright M. J. Survey on the Characterization of Regional Clusters: Initial Results. *Working Paper, Institute of Economic Policy and Business Strategy: Competitiveness Program*, University of Hong Kong. 2000. 21 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/228599616_Survey_on_the_characterization_of_regional_clusters_initial_results
4. Isaksen A. Rationalization and regional clusters as a development strategies in a global economy : STEP Report. Oslo, 1998. 46 p.

5. Rosenfeld S. Bringing business clusters into the main stream of economic development. *European Planning Studies*. 1997. Vol. 5. Iss. 1. P. 3–23. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654319708720381>
6. Білик В. В. Переваги формування інноваційних кластерів в сучасній економіці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 21. Ч. I. 2016. С. 61–64. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/1/17.pdf
7. Білик Р. С. Кластеризація як інструмент забезпечення конкурентних переваг національної економіки у європейському інноваційному просторі. *Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 65–75. URL: http://re.gov.ua/re201901/re201901_065_BilykRS.pdf
8. Гальчинський А. С., Геєць В. М., Кінах А. К., Семиноженко В. П. Інноваційна стратегія українських реформ. Київ : Знання України, 2002. 336 с.
9. Задоя О. А. Кластеризація: проблеми поєднання європейського досвіду з українськими реаліями. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2020. № 1. С. 59–67. DOI: [10.32342/2074-5362-2020-1-28-5](https://doi.org/10.32342/2074-5362-2020-1-28-5)
10. Ільчук В. П., Хоменко І. О. Кластеризація у формуванні виробничого потенціалу підприємств реального сектору економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 4. С. 7–15.
11. Прохорова В. В. Рівень конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва як рамкова умова розвитку інноваційних кластерів // Інноваційні платформи управління економічними процесами в умовах цифровізації економіки : колективна монографія / за ред. проф. Прохорової В. В. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2020. С. 116–122.
12. Прохорова В. В., Колещук О. Я. Інноваційні кластери як організаційно-економічна форма забезпечення інноваційності машинобудівних підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 6. Ч. 1. С. 115–124. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-40>
13. Прохорова В. В., Мушнікова С. А. Інноваційні промислові кластери як стратегічна основа системоутворюючих елементів безпеки розвитку підприємств. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 6. С. 80–87.
14. Прохорова В. В., Шкуренко О. В. Інноваційність підприємств як детермінанта створення промислово-технологічних кластерів в контексті розвитку інноваційного співробітництва. *Проблеми економіки*. 2021. № 2. С. 159–168. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-2-159-168>
15. Соколенко С. І. Кластер дає шанс. *Урядовий кур'єр*. 2009. № 18. С. 5.
16. Томарева-Патлахова В. В. Підходи й модель регіональної кластеризації в Україні та в країнах ЄС. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2016. № 1. С. 31–38. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2016/1_2016/8.pdf
17. Юрчак О. Що необхідно для розвитку кластерів в Україні. GMK Center. 15.10.2020 р. URL: <https://gmk.center.ua/opinion/shho-neobhidno-dlya-rozvitku-klasteriv-v-ukraini/>
18. Єгоров О. Розвиток кластерної моделі на прикладі Kharkiv Fashion Cluster. URL: https://shd.com.ua/kharkov_cluster

REFERENCES

- Bilyk, R. S. "Klasteryzatsiia yak instrument zabezpechennia konkurentnykh perevah natsionalnoi ekonomiky u yevropeiskomu innovatsiinomu prostori" [Clustering as an Instrument for Ensuring the Competitive Advantages of the National Economy in the European Innovation Space]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1 (2019): 65-75. http://re.gov.ua/re201901/re201901_065_BilykRS.pdf
- Bilyk, V. V. "Perevahy formuvannia innovatsiinykh klasteriv v suchasni ekonomitsi" [Advantages of Formation of Innovative Clusters in Modern Economy]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, iss. 21, part 1 (2016): 61-64. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/1/17.pdf
- Enright, M. J. "Survey on the Characterization of Regional Clusters: Initial Results". *Working Paper, Institute of Economic Policy and Business Strategy: Competitiveness Program*, University of Hong Kong, 2000. https://www.researchgate.net/publication/228599616_Survey_on_the_characterization_of_regional_clusters_initial_results
- Halchynskiy, A. S. et al. *Innovatsiina stratehiia ukraïnskykh reform* [Innovative Strategy of Ukrainian Reforms]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2002.
- Ilchuk, V. P., and Khomenko, I. O. "Klasteryzatsiia u formuvanni vyrobnychoho potentsialu pidprijemstv realnoho sektoru ekonomiky" [Clustering in the Formation of the Production Potential of Enterprises of the Real Sector of the Economy]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 4 (2016): 7-15.
- Isaksen, A. *Rationalization and regional clusters as a development strategies in a global economy : STEP Report*. Oslo, 1998.
- Marshall, A. *Printsipy ekonomicheskoy nauki* [Principles of Economics], vol. 1. Moscow: Progress, 1993.
- Porter, M. *Mezhdunarodnaya konkurentsya* [International Competition]. Moscow: Mezhdunarodnyye otnosheniya, 1993.
- Prokhorova, V. V. "Riven konkurentospromozhnosti subiektiv pidprijemnytstva yak ramkova umova rozvytku innovatsiinykh klasteriv" [The Level of Competitiveness of Business Entities as a Framework Condition for the Development of Innovation Clusters]. In *Innovatsiini platformy upravlinnia ekonomichnymy protsesamy v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky*, 116-122. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S., 2020.
- Prokhorova, V. V., and Koleschuk, O. Ya. "Innovatsiini klasteri yak orhanizatsiino-ekonomichna forma zabezpechennia innovatsiinosti mashynobudivnykh pidprijemstv" [Innovative Clusters as Organizational and Economic Foundations for Ensuring Strategic Management Machine-Building Enterprises]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 1, no. 6 (2019): 115-124. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-40>
- Prokhorova, V. V., and Mushnykova, S. A. "Innovatsiini promyslovi klasteri yak stratehichna osnova systemout-

voriuiuchykh elementiv bezpeky rozvytku pidpriemstv" [Innovative Industrial Clusters as a Strategic Basis of System-forming Elements of Enterprise Development Security]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dyzainu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 6 (2019): 80-87.

Prokhorova, V. V., and Shkurenko, O. V. "Innovatsiinst pidpriemstv yak determinanta stvorennia promyslovo-tekhnolohichnykh klasteriv v konteksti rozvytku innovatsiinoho spivrobitnytstva" [Innovativeness of Enterprises as a Determinant of Creating Industrial and Technological Clusters in the Context of Developing Innovative Cooperation]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (2021): 159-168.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-2-159-168>

Rosenfeld, S. "Bringing business clusters into the mainstream of economic development". *European Planning Studies*, vol. 5, no. 1 (1997): 3-23.

DOI: <https://doi.org/10.1080/09654319708720381>

Sokolenko, S. I. "Klaster daie shans" [The Cluster Gives a Chance]. *Uriadovyi kurier*, no. 18 (2009): 5.

Tomareva-Patlakhova, V. V. "Pidkhody i model rehionalnoi klasteryzatsii v Ukraini ta v krainakh YeS" [The Approaches and Model of Regional Clustering in Ukraine and EU Countries]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 1 (2016): 31-38. http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2016/1_2016/8.pdf

Yehorov, O. "Rozvytok klasternoi modeli na prykladi Kharkiv Fashion Cluster" [Development of a Cluster Model on the Example of Kharkiv Fashion Cluster]. https://shd.com.ua/kharkov_cluster

Yurchak, O. "Shcho neobkhdno dlia rozvytku klasteriv v Ukraini" [What Is Needed for the Development of Clusters in Ukraine]. GMK Center. October 15, 2020. <https://gmk.center.ua/opinion/shho-neobkhdno-dlya-rozvitku-klasteriv-v-ukraini/>

Zadoia, O. A. "Klasteryzatsiia: problemy poiednannia yevropeiskoho dosvidu z ukrainskymy realiiamy" [Clustering: Problems of Combining European Experience with Ukrainian Realities]. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*, no. 1 (2020): 59-67.

DOI: 10.32342/2074-5362-2020-1-28-5

УДК 330.322.16

JEL: H79; L32; O38; O39; R51

ІННОВАЦІЙНІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНІ ПРОЄКТИ ЯК НАПРЯМ ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

©2021 БІЛЕНКО Д. В., КАЛЯЗІНА В. А., ЛУКАШЕНКО О. Ч.

УДК 330.322.16

JEL: H79; L32; O38; O39; R51

Біленко Д. В., Калязіна В. А., Лукашенко О. Ч. Інноваційні державно-приватні проєкти як напрям зміцнення місцевих фінансів

Метою статті є обґрунтування необхідності впровадження інноваційних державно-приватних проєктів з метою зміцнення місцевих фінансів. У статті надано визначення поняття «інноваційний державно-приватний проєкт», на основі аналізу літературних джерел узагальнено основні проблеми інтеграції науки та бізнесу в межах інноваційних державно-приватних проєктів і причини їх виникнення. З використанням методів аналізу першопричин і регресійно-кореляційного аналізу статистичних даних європейських країн було зроблено висновок, що, незважаючи на те, що фінансування витрат на дослідження та розробки впливає на обсяг високотехнологічного експорту та чисельність дослідників у галузі досліджень і розробок, проте більша чисельність дослідників не гарантує більшого обсягу високотехнологічного експорту, що, своєю чергою, означає, що основні проблеми інтеграції науки та бізнесу в межах інноваційних державно-приватних проєктів необхідно вирішувати не за рахунок збільшення фінансування наукових досліджень, а шляхом упровадження нових, ефективних механізмів державно-приватного партнерства на регіональному рівні. Доведено, що перенесення частини функцій державно-приватного партнерства на регіональний рівень їх розподілу сприятиме соціально-економічному розвитку регіонів. За результатами виконаного дослідження виділено такі напрями впровадження інноваційного державно-приватного партнерства на місцевому рівні, як участь державних регіональних органів у розробці освітніх програм місцевих університетів та формування мережі інновацій з регіональними промисловими підприємствами, а також інформаційне просування інноваційних центрів, що об'єднують науку та бізнес, в площині організації навчальних семінарів, конференцій, тощо.

Ключові слова: державно-приватні проєкти, інновації, місцеві фінанси, регресійно-кореляційний аналіз.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-69-75>

Табл.: 3. Бібл.: 13.

Біленко Дар'я Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: belenkodaria1@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6220-8101>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57212105608>

Калязіна Вікторія Андріївна – магістрантка, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: Kaliiazina.vivika@gmail.com

Лукашенко Олена Чеславівна – магістрантка, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: lukashenko_lena@ukr.net